

גרף של ראי

1. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לו עמוד ב

אמר שמואל גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה, וכשהוא מחזירו - נותן בו מים ומחזירו. סבור מינה: גרף של רעי, אגב מנא - אין, בפני עצמו - לא, תא שמע: דהווא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי, אמר להו רב אשי: נקטה בצוציתה ואפקוה.

2. תשובות אג"מ בסוף ס' טלטולי שבת ס' לח

ובענין הגדרת גרף של רעי, לא שייך ליתן שיעור, אלא לפי האדם, וכן תלוי באם הוא מפוזר דאז הו"ל מאוס יותר, ומותר לטלטלו, משא"כ אם הוא במקום אחד דלא הוי ליה כ"כ מאוס אז אין בו היתר להרבה אינשי אבל אם הוא איסטניס מותר.

ופעם אחרת הסביר לי מרן זצ"ל דלא בעינן שיהא מאוס ממש, אלא אפילו אי לא מקפיד על הדבר כ"כ רק אשתו מקפדת על זה מחמת אורחים שיבואו לבקרו וכדו' בכה"ג מותר לטלטלו.

3. משנה ברורה סימן שח ס"ק קלא

(קלא) שיושבים בה - היינו שדרים בה כמו החצרות העשויות לפני הבתים שהוא מקום דריסת הרגל והתירו לפנותו משום כבודו וה"ה אם הוא מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדים [מגן אברהם]:

4. ערוך השולחן אורח חיים הלכות שבת סימן שח

סעיף ס - כל דבר מטונף כמו ריעי וקיא וצואה בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא בהם וכן של בהמות ושל כלבים וחזירים וכן עכבר מת וחולדה מתה ואפילו תרנגולת מתה וכן כל מיני נבלות אבל צואה של סוסים נראה שאינם מסריחים ולא חשיבי כגרף של ריעי ואפשר דהאיסטניס קץ נפשו גם בזה וכל אלו אם מונחים בבית או בחצר מקום שמשתמשים בו תדיר מותר להוציאם בידים לאשפה או לבית הכסא ופשוט הוא שאם יכול לעשות ע"י אינו יהודי יעשה על ידו וכן מוטב ע"י קטן מע"י גדול והטעם שהותר להוציא בידיו דגדול כבוד הבריות וכן אם הם במבוי במקום דריסת הרגל מסלקו לצדדין אבל אם מונחים בחצר במקום שאינו משתמש שם וכ"ש אם מונח באשפה שבחצר או בחצר אחרת דאסור בטלטול וכן בבית הכסא עצמו אם על מקום שצריך לישב אינו נקי וא"א לישב שם מותר לנקות המקום [שם סקנ"ט] ואם המקום אינו מקום שיושבים שם אלא שמתירא מפני התינוק שלא ילכלך לפנות בידים אסור אא"כ ע"י אינו יהודי אך יכפה עליו כלי:

סעיף סא - ויש להסתפק בגרף של ריעי כשהיתה מע"ש והיה יכול לנקותה מבעוד יום שידע שיצטרך לישב שם בשבת אם לא ניקה מבעוד יום אם מותר לנקותה בשבת ובגמ' [קכ"א]: משמע להדיא דדוקא כשנמצא בשבת ע"ש וכן מסתבר דכיון דהיה יכול לעשות מבעוד יום לא נתיר לו בשבת אא"כ ע"י אינו יהודי

5. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן כא

ט. אם לטלטל גרף של רעי על ידי קטן

והנה הגם שצודק הערוך השולחן (סימן ש"ח סעיף ס') שאם יכול למנוע מעצמו לטלטול גרף של רעי, ע"י שישגי נכרי לזה, שנכון כך לעשות, מ"מ אין לבקש מקטן לעשות כך, שיש לחוש שהקטן יטעה ויחשוב שמותר לו לטלטל מוקצה, ודלא כערוך השולחן שאינו מחלק בין נכרי לקטן

6. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף יח

קוץ המונח ברשות הרבים, מותר לטלטלו (עו) פחות פחות מד' אמות, ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא, משום דחיישינן שמא יזקו בו רבים. (עז) ובמקום הזיקא דרבים לא גזור רבנן שבות.

7. משנה ברורה סימן שח ס"ק עו

(עו) פחות פחות וכו' - עד שיסלקנו לצדי ר"ה מקום שאין דורסין בו רבים ומשמע במ"א דדוקא אם לא היה הקוץ מונח שם מע"ש דאל"כ היה לו לסלקו מע"ש אבל הא"ר חולק עליו וס"ל דאפילו מונח שם מע"ש מותר ליטלה בשבת:

8. הל' מוקצה עמ' 46

אמנם אפשר לומר דגם הא"ר מודה בגרף של רעי שאסור לסלקו כשהיה לו אפשרות להסירו מע"ש, דדוקא בקוץ שיש היזק לרבים אין סברא שאחרים ינזקו משום פשיעותו של זה, אבל בגרף של רעי בביתו דאין זה נוגע לאחרים גם הא"ר מודה דאסור להסירו.

9. ביאור הלכה סימן שח סעיף ד

* כלי שמלאכתו להיתר - עיין במ"ב לענין קדירה ומ"מ נראה דאף כשפנוה מהתבשיל ועומדת בבית מותר לטלטלה ולסלק לצד חוץ דהוי כגרף של רעי בשבת קכ"ד לענין קערה וכן משמע במאירי:

10. ביאור הלכה סימן שח סעיף יח

* קוץ המונח וכו' - עיין במ"א שהביא בשם הריב"ש דדוקא קוץ שאינו נראה וכו' וה"ה אבן גדולה הנראה לעינים אסור לטלטלה והשיג ע"ז המ"א משפוד של עץ המבואר ב' ימן תקי"ח דמותר בטלטול ולא אבין קושיתו דבאמת שפוד נעשה חד מלמעלה כדי לתלות עליו הבשר צלי והוא ג"כ כעין קוץ, וקושיא שניה שלו כבר תירצה בתו"ש ע"ש וכתב המג"א בסוף דבריו ומ"מ צ"ע אם יש להתיר באבן כי נראה דלא התירו, אלא בדבר דלא הי"ל לסלקו מאתמול דאל"כ היה מותר לסקל אבנים בשבת והנה בא"ר השיג עליו וכתב דמגמרא משמע דהקוץ היה מונח שם מכבר ע"ש ומ"מ נראה לענ"ד ברור דהדין עם המ"א ולא מטעמיה כי נראה דלא התירו בשבת כ"א קוץ מפני שעלול מאד להזיק בעוקץ החד שלו משא"כ בסתם אבן אפילו אבן קטן שאין נראה לעינים דאף דלענין נזקין אמרינן דאבנו סכינא ומשאו הוא בכלל בור שם שאני דהחמירה התורה ביותר [ותדע דחרסית הוא ג"כ בכלל בור ואלו לענין טלטול לא שרינן בר"ה כ"א מפני דחזי לקנח בו מידי עיין שבת קכ"ד ע"ב] ומש"כ הריב"ש דאבן גדולה הנראה לעינים אסור לטלטלה ר"ל אפילו אם יש לו עוקצין חדין כנ"ל:

למיניהם, הן משום איסור גרמא של נטילת נשמה, הן משום איסור טלטול הרעל שהוא מוקצה (ט), אך מותר להעמיד את המלכודת ולפזר את הרעל מבעוד יום (ו).

ח. עכבר מת וכדו' שנמצא בשבת או ביו"ט במקום שבו הוא מפריע את האדם, מותר לפנותו לאשפה, אף-על-פי שהוא מוקצה, וכמבואר לעיל פרק כב סעיף מו.

מניעת מפגעים

ט. מותר - ואף מצוה הוא (מא) - לסלק מזיקים ממקום שבני-אדם עלולים להינזק מהם (מב), והבדל יש בין חשש להיזק של יחידים לבין חשש להיזק של רבים, וכפי שיבואר.

במקום שמצויים אנשים מעטים בלבד (ומעטים נקרא לענין זה אחד או שנים) (מג), וקיים חשש להיזק בגופם, מותר לטלטל בו מוקצה ואם יכול יטלטל כלאחר-יד, דהיינו שלא כדרך שמטלטלין אותו בימות החול (מד), וכמבואר לעיל פרק כב סעיף לו, אבל לעבור על שום איסור אחר - לא התירו (מה); ואילו במקום שמצויים בו רבים (ורבים נקרא לענין זה כל שיש במקום יותר משנים, ואפילו בבית, וקיים חשש שאחד מהם יינזק) (מו), מותר לעבור על כל איסור דרבנן (מז) (ובמקום שקיים חשש סכנה לנפש אדם, ולוא רק של יחיד בלבד, מותר לעבור

(טז) עיין מנחת שבת סי' פ ס"ק קע, ע"ש בשם הנו"י, דאית ביה נמי משום אין עושין גרף של רעי לכתחילה, יסודי ישורון ח"ד דף קסד, ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דלטעם זה בכה"ג שלאחר אכילת הרעל הם הולכים למקום אחר ושם הם מתים, צ"ע דצריך להיות מותר, וצ"ע, עכ"ד. (מ) מהא דסי' רנב סע' א. ועיין שבות יעקב סי' מה, דמותר לעשות גרף של רעי בע"ש, גם אם אח"כ ירצה להוציאו מן הבית בשבת. (מא) חו"מ סי' תכו סע' ח. (מב) סי' שח סע' ו ברמ"א. (מג) ראה להלן הערה מו. (מד) עיין לעיל פכ"ג הערה קכה, ע"ש דה"ה דמותר לטלטל ע"י טלטול מן הצד. (מה) סי' שח במ"ב ס"ק עז. (מו) שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דמכיון שמצינו בכמה מקומות בש"ס דרבים היינו שלושה, מסתבר דברבנן יש להקל בכה"ג דשכיח היזקא, אך אם כל האנשים שעלולים להינזק נמצאים במקום אחד, ואפשר להזהירם לבל יכשלו, אסור לעבור על שום איסור דרבנן, ובבית שתינוקות מצויין ומטפחין, גם כן חשיב כרבים, עכ"ד. (מז) סי' שח סע' יח (וע"ש במ"ב ס"ק עו, מחלוקת האחרונים, אם התירו גם אם היה יכול לסלק את המוקצה מבעו"י) וסי' שלד טע' כז, וע"ש במ"ב ס"ק פד בשם המ"א. ועיין ערוה"ש סי' שח סע' לט, דאין למדים מקוץ לשאר דברים, וע"ע סי' שטז במ"ב ס"ק כז, ושם מיירי אפי' בחשש נזק לאדם אחד, וצ"ע, ועיין לעיל פכ"ג הערה קכח. ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דשאני ההיא דסי' שטז דחשיב כמו רודף להזיק וכנוק ודאי, ולכן שרי אפי' ביחיד, ואפי' אם אינו ארסי, מ"מ הואיל ודרכו ללכת ולהזיק, מותר אפי' ביחיד, משא"כ בקוץ. והטעם שהתירו יותר במקום רבים, הוא מפני ששם ההיזק מצוי יותר. אבל שפיר מותר אפי' בכה"ג שרק אחד יכול להינזק ולא יותר. וצ"ע"ק מהא דביצה כח ב רד"ה שרי לטלטולי, ע"ש, סי' תקיח במ"ב ס"ק כא. ועוד אמר לי הגרש"ז זצ"ל, דעיין בכ"י סי' שטז, דהרא"ש והמרדכי השוו עקיצת פרעוש לקוץ וגחלת שלא יזוקו בהם רבים, ומוכח דמותר גם בשביל יחיד, ובכה"ג דארמן, ע"ש (ועיין לעיל הערה כג). ומיהו לאלה הסוברים כדעת הגאונים, שמותר לעשות גם מלאכה דאורייתא בשביל שלא יזוקו רבים (עיין להלן פמ"א הערה ט), נראה דהיינו דוקא כשרבים יזוקו, דאז אפשר שהם סוברים דחשיב כעין מלחמת מצוה, אבל לא בשביל יחיד, ועיין סי' שכח סע' יז, דהרא"ש עצמו מסתפק, אם מותר לעשות מלאכה דרבנן אפי' כשיש סכנת אבר, ואפשר דיש לחלק בין מניעת היזק לרפואה, ועיין לעיל פ"א הערה פט לענין כירי-גו שכבתה הלהבה, וצ"ע, עכ"ד.

סילוק מזיקים
העלולים
להזיק